

Information

Om skador och dokumentation av skador på samebyarnas vinterbetesmarker

Länsstyrelsen vill understryka att dokumentation av skador i samebyarnas vinterbetesmarker är svår. Det beror bland annat på att järven är en utpräglad samlare som samlar mat i förråd, den styckar och bär iväg bytet bit för bit och gömmer undan det i matgömmor. Vidare så är renarna känsliga för störning under den här tiden på året och i stort behov av betesro. Renskötarna undviker därför i största möjliga mån att färdas bland renarna, utan renhjorden bevakas främst genom ett yttre kantspår. Detta gör att kadaver av ren i många fall inte upptäcks. Snöfall, snabba väderomslag och besvärlig terräng försvårar ytterligare möjligheten att dokumentera skador av järv i dessa områden.

Det observerade och besiktade skadorna i dessa områden bör därför ses som en miniminivå av de skador i form av döda djur som samebyarna lider. Det är också viktigt att se att de skador järven orsakar inte bara utgörs av dödade renar utan även av den störning järven orsakar i renhjorden. En jagande järv i en renjord kan till exempel leda till att renarna skingras över stora områden, trampar ner framtida bete och att olika grupper av renar blandas, vilket innebär stort merarbete för rensköterna och stress för djuren. Järv som börjat predera på ren tenderar också att vara mycket svåra att mota bort från hjorden, varvid angreppen sker kontinuerligt under hela den tid som det finns ren i området.

De renar som flyttats ner till vinterbetesområdet är djur som valts ut för avel, främst vajor som till största delen är dräktiga men även avelstjurar och kalvar som valts ut till framtida avelsdjur. En vinterbetesgrupp består oftast av ett eller ett fåtal renskötsel företag. Detta innebär att den förlust som uppstår i området drabbar enskilda företagare och ett fåtal renägare vilket kan slå hårt mot den enskilde och innebära en omfattande ekonomisk förlust. Störningar inom vinterhjordarna kan innebära stor skada i form av förlust av utvalda avelsdjur och kastade kalvar. Indirekta skador vid jaktförsök från järv uppstår när renarna blir stressade och inte får betesro, vilket påverkar renarnas kondition och allmäntillstånd.

Nedsatt kondition hos såväl vuxna djur som unga djur och kalvar gör att djuren riskerar att bli betydligt känsligare mot sjukdomar vilket medför en ökad dödlighet i renhjordarna på kort och lång sikt. Nedsatt kondition

hos renarna gör dem också mer känsliga för rovdjursangrepp, från såväl järv som andra rovdjur. Ytterligare effekter av nedsatt kondition kan vara att vajans fettreserver, som är nödvändiga för att kunna försörja vårens kalv/ar med mjölk, helt eller delvis uteblir. Den tidiga överlevnaden av kalv ökar med ökad vikt på vajorna. Forskning visar att det finns ett nästan linjärt samband mellan vajans vikt hösten före kalvning och sannolikheten att hon hade kalv vid kalvmärkningen.¹ Detta bekräftar betydelsen av vajans kondition för kalvningsresultatet.

Särskilt om jaktområde 2

Jaktområde 2 är ett känt problemområde vad avser järv. I området betar en vintergrupp med drygt 1300 renar tillhörande Jijnjevaerie sameby. Länsstyrelsen har under flera års tid dokumenterat skador och störningar orsakade av järv i området. Sedan 2021 har det påträffats tre kadaver av ren i området där järv förmodas vara den skadegörande arten. Med tanke på de stora svårigheterna att dokumentera skador i vinterbetesmarkerna som beskrivits ovan samt den höga förekomsten av järv i området, är det sannolikt att det faktiska förlusterna till järv är mer omfattande än vad som varit möjligt att dokumentera.

Skadan i området består således av dödade renar men framför allt av de störningar som järvarnas jakt och jaktförsök ger upphov till. Länsstyrelsens fältpersonal, som var på plats i området under vintern för att dokumentera skador och förekomst av järv, kunde konstatera att i vart fall sex till sju järvar uppehöll sig i eller i direkt närhet till renhjorden. Detta styrks av dokumenterade föryngringar och observationer som visar en mycket tät järvstam inom vintergruppens betesområde. Den gångna vintern resulterade återkommande jakt och jaktförsök från järv i att vintergruppens renhjord vid upprepade tillfällen skingrades över stora områden. Det innebar, utöver stress av och minskad betesro för renarna, ett omfattande och krävande merarbete för renskötarna. Då det endast är en vintergrupp som betar i området så innebär det att skadorna drabbar ett fåtal renägare särskilt hårt. Tillgången på vinterbete är därtill begränsad och samebyn har ingen möjlighet att avvara det aktuella området.

Då vintergruppen främst nyttjar området under järvens ynglingstid är möjligheterna för Länsstyrelsen att bevilja skyddsjakt begränsade, detta då det finns en stor risk att en hona med ungar i lya fälls under jakten. Länsstyrelsen bedömer att den höga förekomsten av järv i området riskerar att försvåra eller omöjliggöra för en ordnad renskötsel även kommande vinter och att det är nödvändigt med populationsreglerande

¹ Rönnegård et al. 2002. Lifetime patterns in adult female mass, reproduction, and offspring mass in semidomestic reindeer (*Rangifer tarandus tarandus*).

jakt för att minska tätheten av järv i området och därmed lindra skadorna för rennäringen.

Särskilt om jaktområde 3

De berörda samebyarna inom jaktområde 3 har en återkommande skadeproblematik kopplat till den höga förekomsten av järv i området. Sedan 2018 har 23 kadaver av ren där järv bedöms vara den skadegörande arten dokumenterats i området. Därtill har ytterligare 16 järvrivna renar dokumenterats på eller strax över länsgränsen till Västernorrland.

Den höga förekomsten av järv i området försvårar också arbetet med att hålla en ordnad renskötsel för de berörda samebyarna. De återkommande jakt och jaktförsöken av järv leder till skingrade renhjordar, försämrad betesro för renarna och ett omfattande merarbete för renskötarna med att samla in och bevaka renarna. Länsstyrelsen har dokumenterat störningar och skador i området under flera års tid.

Länsstyrelsen har till följd av problemen i området beslutat om skyddsjakt efter järv vid tre tillfällen de senaste två säsongerna. (Länsstyrelsens diarienummer 218-723-2021, 218-1256-2021 samt 218-417-2022) Länsstyrelsen bedömer dock att det är nödvändigt med en populationsreglerande jakt i området för att långsiktigt minska skadorna för rennäringen.

För Länsstyrelsen,

Martin Bergwall, naturvårdshandläggare.